YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
5 päivänä lokakuuta 1994 *

Asiassa C-280/93,

Saksan liittotasavalta, asiamiehinään liittovaltion talousministeriön Ministerialrat E. Röder, Villemombler Str. 76, Bonn, ja asianajaja J. Sedemund, Köln,

kantajana,

jota tukevat

Belgian kuningaskunta, asiamiehenään ulkoasiain-, ulkomaankauppa- ja kehitysyhteistyöministeriön oikeudellisen osaston hallintopäällikkö J. Devadder, prosessiosoite Luxemburgissa Belgian suurlähetystö, 4 rue des Girondins,

Alankomaiden kuningaskunta, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudelliset apulaisneuvonantajat J. W. de Zwaan ja T. Heukels, prosessiosoite Luxemburgissa Alankomaiden suurlähetystö, 5 rue C. M. Spoo,

väliintulijoina,

vastaan

Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään oikeudellisen yksikön päällikkö J.-P. Jacqué ja oikeudelliset neuvonantajat B. Schloh, A. Brautigam ja J. Huber, prosessiosoite Luxemburgissa c/o Euroopan investointipankin lakiasiainosaston johtaja B. Eynard, 100 boulevard Konrad Adenauer,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

jota tukevat

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen pääneuvonantaja P. Gilsdorf ja oikeudellisen yksikön virkamies U. Wölker, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies G. Kremlis, Centre Wagner, Kirchberg,

Helleenien tasavalta, asiamiehinään valtion oikeudellisen neuvoston neuvonantaja V. Kontolaimos ja oikeudellinen edustaja V. Pelekou, prosessiosoite Luxemburgissa Kreikan suurlähetystö, 117 Val Sainte-Croix,

Espanjan kuningaskunta, asiamiehinään yhteisön oikeutta ja toimielimiä koskevan kansallisen koordinoinnin pääjohtaja A. Navarro González ja yhteisön oikeutta koskevia asioita hoitavan osaston valtionasiamies Rosario Silva de Lapuerta, prosessiosoite Luxemburgissa Espanjan suurlähetystö, 4-6 boulevard E. Servais,

Ranskan tasavalta, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston osastopäällikkö J.-P. Puissochet ja ulkoasiain neuvonantaja C. de Salins, prosessiosoite Luxemburgissa Ranskan suurlähetystö, 9 boulevard du Prince Henri,

Italian tasavalta, asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisten riita-asioiden osaston osastopäällikkö, professori L. Ferrari Bravo, prosessiosoite Luxemburgissa Italian suurlähetystö, 5 rue Marie-Adélaïde,

Portugalin tasavalta, asiamiehinään ulkoasiainministeriön Euroopan yhteisöihin liittyvistä asioista vastaavan osaston oikeudellisen yksikön päällikkö L. Fernandes sekä saman yksikön oikeudellinen neuvonantaja M. L. Duarte ja pääneuvonantaja J. Santos Cardoso, prosessiosoite Luxemburgissa Portugalin suurlähetystö, 33 allée Scheffer,

Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta, asiamiehenään Treasury Solicitor's Departmentin virkamies S. L. Hudson, avustajanaan barrister D. Anderson, prosessiosoite Luxemburgissa Yhdistyneen kuningaskunnan suurlähetystö, 14 boulevard Roosevelt,

väliintulijoina,

jossa vaaditaan, että banaanialan yhteisestä markkinajärjestelystä 13 päivänä helmikuuta 1993 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 404/93 (EYVL L 47, s. 1) IV osasto ja 21 artiklan 2 kohta kumotaan,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti O. Due, jaostojen puheenjohtajat G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, M. Diez de Velasco ja D. A. O. Edward sekä tuomarit C. N. Kakouris, R. Joliet, F. A. Schockweiler (esittelevä tuomari), G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse, M. Zuleeg, P. J. G. Kapteyn ja J. L. Murray,

julkisasiamies: C. Gulmann,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan suulliset huomautukset, joita ovat 20.4.1994 pidetyssä istunnossa esittäneet Saksan hallitus, asiamiehinään E. Röder ja asianajaja J. Sedemund, Belgian hallitus, asiamiehenään J. Devadder, neuvosto, asiamiehinään J.-P. Jacqué, B. Schloh, A. Brautigam ja J. Huber, Kreikan hallitus, asiamiehinään V. Kontolaimos ja V. Pelekou, Espanjan hallitus, asiamiehenään Rosario Silva de Lapuerta, Ranskan hallitus, asiamiehinään C. de Salins ja ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston ulkoasiainsihteeri N. Eybalin, Portugalin hallitus, asiamiehenään M. L. Duarte, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään S. L. Hudson ja tämän avustajana barrister D. Anderson, sekä komissio, asiamiehinään oikeudellinen pääneuvonantaja P. Gilsdorf ja oikeudellinen neuvonantaja E. de March,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.6.1994 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Saksan liittotasavalta on vaatinut yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 14.5.1993 toimitetussa kanteessa ETY:n perustamissopimuksen 173 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla, että banaanialan yhteisestä markkinajärjestelystä 13 päivänä helmikuuta 1993 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 404/93 (EYVL L 47, s. 1) (jäljempänä asetus) IV osasto ja 21 artiklan 2 kohta kumotaan.

2 Ennen esitettyjen kumoamisperusteiden tarkastelua on aiheellista kerrata lyhyesti se oikeudellinen järjestelmä ja ne asiaa koskevat säännökset, jotka olivat voimassa ennen asetuksen antamista, kyseisen asetuksen lainmukaisuuden tarkastelemiseksi.

Asetusta edeltänyt tilanne

3 Olosuhteista, joissa asetus annettiin, todetaan asetuksen johdanto-osan toisessa perustelukappaleessa seuraavaa:

"– – tällä hetkellä banaaneja tuottavissa jäsenvaltioissa on kansalliset markkinajärjestelyt, joiden tarkoituksena on taata tuottajille heidän tuotantonsa myynti kansallisilla markkinoilla sekä tuotantokustannuksiin suhteutetut tulot; näissä kansallisissa markkinajärjestelyissä sovelletaan määrällisiä rajoituksia, jotka vaikeuttavat banaanien yhteismarkkinoiden toteuttamista; eräät jäsenvaltiot, jotka eivät tuota banaaneja, takaavat Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioista (AKT-valtioista) lähtöisin oleville banaaneille etuusmyynnin, kun taas toiset jäsenvaltiot soveltavat vapaata tuontijärjestelmää, johon yhdessä tapauksessa kuuluu jopa tullietuustilanne; nämä erilaiset järjestelmät estävät banaanien vapaan liikkuvuuden yhteisössä ja kolmansien maiden kanssa käytävään kauppaan sovellettavan yhteisen järjestelmän käyttöönoton; sisämarkkinoiden toteuttamiseksi on tarpeen luoda banaanialan tasapainoinen ja joustava yhteinen markkinajärjestely, joka korvaa eri kansalliset järjestelmät".

4 Ennen asetuksen antamista kannettiin Benelux-maihin, Tanskaan ja Irlantiin tuoduista, pääasiallisesti latinalaisesta Amerikasta lähtöisin olevista banaaneista ainoastaan 20 prosentin suuruista GATTin piirissä vahvistettua tullia. Ranskassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Italiassa, Espanjassa, Portugalissa ja Kreikassa kansallisia markkinoita suojeltiin ja kulutus katettiin joko yhteisön tuotannolla tai AKT-valtioista tulevalla tuonnilla.

5 Yhteisön tuotannon, mutta myös AKT-valtioiden tuotannon kilpailukykyä rajoittavien rakenteellisten puutteiden vuoksi yhteisön banaanien ja AKT-banaanien tuotantokustannukset ja kuluttajahinnat olivat merkittävästi korkeammat kuin kolmansien maiden banaanien tuotantokustannukset ja hinnat.

Pöytäkirja banaanien tuontia koskevasta tariffikiintiöstä

6 Perustamissopimuksen 136 artiklassa määrättyyn merentakaisten maiden ja alueiden yhteisöön assosioimisesta tehtyyn yleissopimukseen liitetyn pöytäkirjan (jäljempänä banaanipöytäkirja) nojalla Saksan liittotasavalta sai luvan soveltaa erityistä järjestelmää, jossa sillä on ollut käytettävissään vuotuinen tulliton banaanien tuontikiintiö, jonka suuruus on määräytynyt vuonna 1956 tuodun määrän mukaan. Tätä peruskiintiötä oli tarkoitus pienentää asteittain sitä mukaa kuin yhteismarkkinoiden toteuttamisessa edistyttäisiin. Vuotuista kiintiötä korotettiin 3 ja 4 kohdassa määrättyjen laskentasääntöjen mukaisesti. Jos merentakaiset maat ja alueet eivät pystyisi toimittamaan Saksan liittotasavallan pyytämiä määriä kokonaisuudessaan, jäsenvaltiot, joita asia koski, olivat 6 kohdan nojalla valmiit antamaan suostumuksensa vastaavaan kiintiön korotukseen.

7 Banaanipöytäkirjan 4 kohdan kolmannessa alakohdassa määrätään:

"Neuvosto päättää määräenemmistöllä komission ehdotuksesta tämän kiintiön poistamisesta tai muuttamisesta."

8 Banaanipöytäkirjan, jonka soveltamista on jatkettu, vaikka assosiointisopimus ei ole enää ollut voimassa 21.12.1962 jälkeen, perusteella Saksan liittotasavalta toi vuonna 1992 kolmansista maista tulleitta 1 371 000 tonnia banaaneja; tästä määrästä 721 000 tonnin suuruinen osa perustui kyseisen pöytäkirjan 3 ja 4 kohdan mukaisesti tehtyyn laskelmaan, ja 650 000 tonnin lisäosa oli pyydetty ja myönnetty sen 6 kohdan mukaisesti.

Lomén sopimus

9 Banaanien tuontiin AKT-valtioista sovelletaan Loméssa 15.12.1989 allekirjoitettua neljättä AKT-ETY-yleissopimusta (jäljempänä Lomén sopimus), joka on hyväksytty 25.2.1991 tehdyllä neuvoston ja komission päätöksellä (EYVL L 229, s. 1).

10 Lomén sopimuksen 168 artiklassa määrätään:

"1. Tuotaessa AKT-valtioista peräisin olevia tuotteita yhteisöön ne vapautetaan tulleista ja vaikutukseltaan vastaavista maksuista.

2. a) AKT-valtioista peräisin olevia tuotteita,

- joita ovat liitteessä II olevassa luettelossa tarkoitetut tuotteet, kun niihin kohdistuu perustamissopimuksen 40 artiklassa tarkoitettu yhteinen markkinajärjestely

tai

- jotka tuotaessa tuotteita yhteisöön kuuluvat yhteisen maatalouspolitiikan toteuttamisesta johtuvan erityissäänte-lyn alaisuuteen,

tuodaan yhteisöön yleisestä kolmansien maiden osalta voimassa olevasta järjestelystä poiketen seuraavien määräysten mukaisesti:

i) tulleista vapautetaan tuotteet, joiden osalta tuontihetkellä voimassa olevat yhteisön määräykset eivät edellytä tullin lisäksi muita niiden tuontia koskevia toimenpiteitä;

ii) muiden kuin i luetelmakohdassa tarkoitettujen tuotteiden osalta yhteisö toteuttaa tarvittavat toimenpiteet taatakseen tuotteille edullisemman kohtelun kuin etuuskohteluun oikeutetuilla kolmansilla mailla on samojen tuotteiden osalta – –"

11 Lomén sopimukseen liitetyn banaaneja koskevan pöytäkirjan nro 5 (jäljempänä pöytäkirja nro 5) 1 artiklassa määrätään:

"Mitään AKT-valtiota ei aseteta sen yhteisön markkinoille suuntautuvan banaaniviennin osalta ja kun on kyse pääsystä sen perinteisille markkinoille ja sen eduista näillä markkinoilla, epäedullisempaan asemaan, kuin joka sillä on aiemmin ollut tai joka sillä tällä hetkellä on."

12 Liitteessä LXXIV esitetyssä yhteisessä julistuksessa pöytäkirjasta nro 5 todetaan:

"– – pöytäkirjassa nro 5 oleva 1 artikla ei estä yhteisöä, AKT-valtioita kuullen, laatimasta yhteisiä, banaaneja koskevia sääntöjä, mikäli yksikään AKT-valtio, joka on yhteisön perinteinen banaanien toimittaja, ei joudu

yhteisöön pääsyn ja yhteisössä nautittujen etujen osalta vähemmän suotuisaan tilanteeseen, kuin missä se oli ennen tai kuin missä se on nykyisin - -"

13 Liitteessä LXXV esitetyssä erityisessä pöytäkirjaa nro 5 koskevassa yhteisön julistuksessa yhteisö vahvistaa niiden AKT-valtioiden erityisedut, jotka ovat yhteisön perinteisiä banaanintoimittajia.

Kanteen kohteena oleva asetus

14 Asetuksen johdanto-osan kolmannen perustelukappaleen mukaan yhteisen markkinajärjestelyn

"on yhteisön etuuskohtelua ja yhteisön monia kansainvälisiä velvollisuuksia noudattaen mahdollistettava yhteisössä sekä perinteisesti toimittajina olleissa AKT-valtioissa tuotettujen banaanien myynti yhteisön markkinoilla sekä tuottajille että kuluttajille kohtuullisin hinnoin ja siten, että tuottajille taataan riittävät tulot rajoittamatta muista toimittajina olevista kolmansista maista peräisin olevien banaanien tuontia".

15 Asetuksen I ja II osastossa vahvistetaan yhteiset laatua ja kaupan pitämistä koskevat vaatimukset, joita sovelletaan yhteisössä, sekä perustetaan tuottajajärjestöjä ja yhteistoimintamekanismeja.

16 Asetuksen III osastossa otetaan käyttöön yhteisön tuottajille mahdollisesta tulojen menetyksestä myönnettävää tasaustukea koskeva järjestelmä, jossa tasaustukeen oikeuttavaksi enimmäismääräksi vahvistetaan 854 000 tonnia jaettuna yhteisön eri tuotantoalueiden kesken.

17 Asetuksen IV osastossa säädetyssä kolmansien maiden kanssa käytävän kaupan järjestelmässä määrätään, että AKT-valtioista lähtöisin olevien banaanien perinteistä tuontia yhteisöön voidaan jatkaa tullitta. Asetuksen eräässä liitteessä kyseisen tuonnin määräksi vahvistetaan 857 700 tonnia ja se jaetaan niiden AKT-valtioiden kesken, jotka ovat perinteisiä banaanintoimittajia.

18 Asetuksen 18 artiklassa säädetään:

"1. Kolmansien maiden banaanien ja muiden kuin perinteisten AKT-banaanien tuonnin tariffikiintiöksi vahvistetaan vuosittain 2 miljoonaa tonnia/nettopaino.

Tämän tariffikiintiön rajoissa kolmansien maiden banaanien tuonnista on perittävä maksu, joka on 100 ecua tonnilta, ja muiden kuin perinteisten AKT-banaanien tuonnin on tapahduttava tullitta.

– –

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetun kiintiön ulkopuolisesta

- muiden kuin perinteisten AKT-banaanien tuonnista on perittävä maksu, joka on 750 ecua tonnilta,
- kolmansien maiden banaanien tuonnista on perittävä maksu, joka on 850 ecua tonnilta – –"

19 Asetuksen 19 artiklan 1 kohdassa säädetään:

"1. Tariffikiintiöksi vahvistetaan 1 päivästä heinäkuuta 1993:

a) 66,5 prosenttia sellaisten toimijoiden luokalle, jotka ovat pitäneet kaupan kolmansien maiden banaaneja ja/tai muita kuin perinteisiä AKT-banaaneja;

b) 30 prosenttia sellaisten toimijoiden luokalle, jotka ovat pitäneet kaupan yhteisön banaaneja ja/tai perinteisiä AKT-banaaneja;

c) 3,5 prosenttia sellaisten yhteisöön sijoittautuneiden toimijoiden luokalle, jotka ovat alkaneet pitää kaupan vuodesta 1992 alkaen muita kuin yhteisön banaaneja ja/tai muita kuin perinteisiä AKT-banaaneja – –"

20 Asetuksen 16 artiklan nojalla yhteisön tuotannosta ja kulutuksesta sekä tuonnista ja viennistä on laadittava arvio vuosittain; arviota voidaan tarkistaa markkinointivuoden aikana tarvittaessa.

21 Asetuksen 18 artiklan 1 kohdan neljännessä alakohdassa säädetään vuotuisen kiintiön korottamisesta 16 artiklassa tarkoitetun arvion perusteella.

22 Asetuksen 20 artiklassa vahvistetaan tuontitodistusten siirrettävyyden periaate ja valtuutetaan komissio vahvistamaan kyseisen siirrettävyyden edellytykset.

23 Asetuksen 21 artiklan 2 kohdan mukaan banaanipöytäkirjassa määrätty tariffikiintiö kumotaan.

24 Yhteisöjen tuomioistuin on hylännyt asiassa C-280/93 R, Saksa vastaan neuvosto, 29.6.1993 antamallaan määräyksellä (Kok. 1993, s. I-3667) Saksan liittotasavallan tekemän välitoimia koskevan hakemuksen, jossa kyseinen valtio oli pyytänyt, että sen sallittaisiin tuoda kolmansista maista peräisin olevia banaaneja vuosittain tullitta sama määrä kuin vuonna 1992, kunnes yhteisöjen tuomioistuin antaisi pääasiaa koskevan ratkaisun.

25 Yhteisöjen tuomioistuin on hyväksynyt 13.7.1993 antamillaan määräyksillä Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Italian tasavallan, Portugalin tasavallan, Yhdistyneen kuningaskunnan ja komission väliintulon asiassa neuvoston vaatimusten tukemiseksi; samana päivänä antamillaan määräyksillä yhteisöjen tuomioistuin on hyväksynyt Belgian tasavallan ja Alankomaiden kuningaskunnan väliintulon asiassa Saksan liittotasavallan vaatimusten tukemiseksi.

26 Kanteensa tueksi Saksan liittotasavalta on esittänyt useita kumoamisperusteita, jotka koskevat olennaisen menettelymääräyksen rikkomista, yhteisön oikeuden aineellisoikeudellisten sääntöjen rikkomista ja sen perusperiaatteiden loukkaamista, samoin kuin Lomén sopimuksen, tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen (jäljempänä GATT-sopimus) ja banaanipöytäkirjan määräysten rikkomista.

Olennaisen menettelymääräyksen rikkominen

27 Tämän perusteensa tueksi Saksan liittotasavalta esittää kolme väitettä.

28 Ensiksi kantaja väittää, että menettely, jota asetusta annettaessa noudatettiin, oli virheellinen, koska asetusteksti poikkeaa komission alkuperäisestä ehdotuksesta, vaikka mitään uutta ehdotusta, jonka komission jäsenet olisivat kollegiona vahvistaneet, ei tehty. Perustamissopimuksen 43 artiklassa tarkoitetussa ehdotusoikeudessa on kysymys komissiolle kuuluvasta oikeudesta osallistua neuvoston toimien valmisteluun, eikä voida hyväksyä sitä, että asiasta vastaava komission jäsen tyytyisi ainoastaan vahvistamaan neuvostossa

valmistellun sovitteluratkaisun komission nimissä. Komission työjärjestyksen (EYVL 1963, 181, s. 63) 27 artiklan mukaan komission jäsen voidaan kollegisen päätöksenteon periaatteesta poiketen valtuuttaa toteuttamaan ainoastaan selkeästi määriteltyjä hallinnollisia toimenpiteitä.

29 Toiseksi Saksan liittotasavalta väittää, että asetuksen perustelut ovat puutteelliset, koska niissä viitataan yksinomaan komission ensimmäiseen ehdotukseen.

30 Kolmanneksi kantaja väittää, että komission toiseen ehdotukseen tehtyjen, ehdotuksen keskeistä sisältöä koskevien muutosten vuoksi Euroopan parlamenttia olisi tullut kuulla uudelleen. Tältä osin kantaja viittaa kahteen keskeiseen muutokseen. Ensiksikin 20 prosentin suuruinen GATTin piirissä vahvistettu arvotulli, joka sisältyi vielä ensimmäiseen ehdotukseen, korvattiin toisessa paljoustullilla, jonka suuruus on 100 ecua tonnilta. Toisaalta kolmansien maiden banaaneille varattu 30 prosentin suuruinen tariffikiintiön osakiintiö avattiin kantajan mukaan alkuperäisessä ehdotuksessa sellaisille kolmansien maiden banaanien tuojille, jotka sitoutuivat pitämään kaupan tietyn määrän yhteisön banaaneja ja/tai perinteisiä AKT-banaaneja; edelleen "uudet" toimijat olisivat voineet alkuperäisen menettelyn mukaisesti osallistua kyseiseen kumppanuusjärjestelmään toisin kuin nyt, kun niiden osakiintiö on rajattu 3,5 prosenttiin tariffikiintiöstä.

31 Neuvosto, jota erityisesti komissio tukee, väittää puolestaan, että asetusta annettaessa noudatettu menettely oli sääntöjen mukainen ja että neuvoston käsiteltäväksi saatettiin komission muutettu ehdotus; neuvosto katsoo, ettei asetuksessa ole tarpeen viitata samanaikaisesti sekä komission alkuperäiseen ehdotukseen että sen myöhempiin muutoksiin ja etteivät tehdyt muutokset edellyttäneet parlamentin uutta kuulemista.

32 Asetusta annettaessa noudatetun menettelyn tutkimiseksi on aiheellista kerrata kyseisen menettelyn kulku, sellaisena kuin se ilmenee neuvoston vastineesta ja komission väliintulokirjelmästä sekä näiden suullisessa käsittelyssä esittämistä huomautuksista. Komission lausumien mukaan, joita kantaja ei ole kiistänyt, komission jäsenet olivat kollegiona valtuuttaneet maatalousasioista vastaavan komission jäsenen neuvottelemaan banaaneja koskevasta asiasta 14.-17.12.1992 pidetyssä ministerineuvoston kokouksessa sovitellun kokonaisratkaisun yhteydessä. Neuvoston istunnon jälkeen asiasta vastaava komission jäsen tiedotti kollegiolle kyseisen istunnon tuloksista ja erityisesti banaaneja koskevasta sovitteluratkaisusta ilman, että kollegio olisi tuolloin millään tavoin vastustanut noudatettua menettelyä tai neuvottelujen tulosta.

33 Asiasta vastaava komission jäsen antoi 12.2.1993 neuvostossa seuraavan lausuman:

"Komissio vahvistaa, että tarkasteltavanamme oleva asetusteksti vastaa komission ehdotusta sellaisena kuin se on muutettuna joulukuussa tehdyllä poliittisella sovitteluratkaisulla ja sellaisena kuin kyseinen poliittinen sovitteluratkaisu on tulkittu säännöksiksi asetustekstissä, josta neuvosto myöhemmin äänestää."

34 Neuvosto antoi asetuksen 13.2.1993 tehden ratkaisunsa määräenemmistöllä.

35 Menettelyn kulun osalta ilmenee erityisesti toimivaltaisen komission jäsenen 12.2.1993 neuvostossa antamasta julistuksesta, että kun neuvoston teki lopullisen ratkaisunsa eli 13.2.1993, sillä oli käsiteltävänään komission ehdotus sellaisena kuin se oli muutettuna poliittisen sovitteluratkaisun mukaisesti, jonka toimivaltainen komission jäsen oli joulukuussa 1992 pidetyssä neuvoston istunnossa hyväksynyt komission nimissä ja jonka komission jäsenet olivat kollegiona vahvistaneet.

36 Sillä, että kyseistä muutettua ehdotusta ei ollut laadittu kirjallisena, ei ole merkitystä. Perustamissopimuksen 149 artiklan 3 kohdassa määrätään, että kunnes neuvosto on tehnyt ratkaisunsa, komissio voi milloin tahansa 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn aikana muuttaa ehdotustaan, mutta siinä ei vaadita, että kyseiset muutetut ehdotukset olisi välttämättä laadittava kirjallisina. Tällaiset muutetut ehdotukset kuuluvat osana yhteisön lainsäädäntömenettelyyn, jolle on ominaista tietty, toimielinten näkökantojen lähentämisen edellyttämä joustavuus. Ne eroavat perustavalla tavalla komission toteuttamista suoraan yksityisiä oikeussubjekteja koskevista toimenpiteistä. Näin ollen kyseisten muutettujen ehdotusten osalta ei voida vaatia niiden muodollisuuksien tarkkaa noudattamista, joita suoraan yksityisiä oikeussubjekteja koskevia toimenpiteitä toteutettaessa on määrätty noudatettavaksi (katso asia C-137/92 P, BASF, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 15.6.1994, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

37 Mitä tulee siihen, että väitetystä toisesta ehdotuksesta olisi puuttunut viittaus, on todettava, että toista ehdotusta ei tehty, alkuperäistä ehdotusta vain muutettiin. Vaikka perustamissopimuksen 190 artiklassa neuvosto velvoitetaan viittaamaan komission ehdotukseen niissä toimenpiteissä, jotka se voi toteuttaa ainoastaan komission ehdotuksesta, siinä ei edellytetä, että näissä toimenpiteissä olisi viitattava muutokseen, joka kyseiseen ehdotukseen on

voitu myöhemmin tehdä. Asia olisi tältä osin toisin ainoastaan, jos komissio olisi peruuttanut ehdotuksensa ja korvannut sen toisella ehdotuksella.

38 Sen arvioimiseksi, onko väite siitä, että Euroopan parlamenttia ei kuultu uudelleen, perusteltu, on syytä palauttaa mieliin, että Euroopan parlamenttia on kuultava uudelleen aina, kun lopulta hyväksytty teksti kokonaisuutena tarkasteltuna poikkeaa keskeiseltä sisällöltään siitä tekstistä, josta parlamenttia on jo kuultu, paitsi jos tehdyt muutokset ovat olennaisilta osiltaan parlamentin itsensä esittämien toiveiden mukaisia (asia C-65/90, parlamentti v. neuvosto, tuomio 16.7.1992, Kok. 1992, s. I-4593, 16 kohta ja yhdistetyt asiat C-13/92–C-16/92, Driessen ym. v. Minister van Verkeer en Waterstaat, tuomio 5.10.1993, Kok. 1993, s. I-4751, 23 kohta).

39 Näin ollen on tutkittava, koskivatko muutokset, joihin kantaja viittaa, kyseisen asetustekstin keskeistä sisältöä, kun sitä tarkastellaan kokonaisuutena.

40 Tältä osin on todettava, että sekä alkuperäisessä että muutetussa komission ehdotuksessa oli säännös kahden miljoonan tonnin suuruisesta kiintiöstä kolmansien maiden banaaneille ja muille kuin perinteisille AKT-banaaneille niiden tuonnin hillitsemiseksi. Vaikka arvotullin korvaaminen paljoustullilla oli oikeudellinen muutos, sillä edistettiin kyseistä tavoitetta. Ei ole osoitettu, että paljoustullin käyttöönotolla olisi ollut tarkoitus lisätä kolmansien maiden banaanien yhteisöön tuonnin rajoituksia, koska kyseisestä paljoustullista ei aiheutunut tuojille suurempaa taloudellista rasitusta kuin 20 prosentin suuruisesta arvotullista. On myös aiheellista todeta, että vaikka kyseinen arvotulli oli vahvistettu GATTin piirissä, sitä sovellettiin ainoastaan joissakin yhteisön jäsenvaltioissa, kun taas valtaosassa niistä, toisin kuin kantajana olevassa jäsenvaltiossa, oli käytössä rajoittavampia tuontijärjestelmiä.

41 Mitä tuontikiintiön jakoon tulee, sen tarkoituksena oli sekä alkuperäisen että muutetun ehdotuksen mukaan, kuten asetuksen johdanto-osan kolmannestatoista perustelukappaleesta ilmenee, tehdä ero niiden toimijoiden, jotka olivat aiemmin pitäneet kaupan kolmansien maiden banaaneja ja muita kuin perinteisiä AKT-banaaneja, ja toisaalta niiden toimijoiden välillä, jotka olivat aiemmin pitäneet kaupan yhteisössä tuotettuja banaaneja ja AKT-banaaneja, sekä samanaikaisesti varata tietty määrä uusien toimijoiden käyttöön. Kutakin taloudellisten toimijoiden luokkaa koskevien osakiintiöiden käyttöönotossa alkujaan säädetyn kumppanuusjärjestelmän asemesta kysymys on yksinomaan teknisestä menettelystä, joka mahdollistaa kyseisen eron tekemisen neuvoston päädyttyä pitämään sitä välttämättömänä yhteisön banaanien ja AKT-banaa-

nien menekin varmistamiseksi mutta jolla ei muuteta asetuksen perusrakennetta.

42 Komission ehdotukseensa tekemillä muutoksilla ei näin ollen ollut vaikutusta asetuksen keskeiseen sisältöön, kun sitä tarkastellaan kokonaisuutena, eivätkä ne näin ollen edellyttäneet parlamentin kuulemista uudelleen.

43 Kaikkien edellä esitettyjen näkökohtien perusteella ensimmäinen, olennaisen menettelymääräyksen rikkomista koskeva peruste on hylättävä.

Yhteisön oikeuden aineellisoikeudellisten sääntöjen rikkominen

44 Saksan liittotasavalta väittää, että asetuksen IV osasto on ristiriidassa yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevien perustamissopimuksen 39 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen määräysten kanssa sekä kilpailusääntöjen, tiettyjen perusoikeuksien ja suhteellisuusperiaatteen kanssa .

45 Neuvosto puolestaan väittää, että asetus on yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden ja yhteisön oikeussääntöjen mukainen.

Perustamissopimuksen 39 artiklan rikkominen

46 Saksan liittotasavalta väittää, että tavoitteet, joihin asetuksella pyritään, eli yhteisön tuotannon turvaaminen ja yhteisön tuottajien tulojen säilyttäminen eivät kuulu perustamissopimuksen 39 artiklan soveltamisalaan. Sen mukaan maatalousväestön tulot voidaan turvata ainoastaan tuottavuutta lisäämällä. Se, että kysyntä ja tarjonta eivät vastaa toisiaan ja että banaanien hinnat ovat merkittävästi nousseet erityisesti Saksan markkinoilla, osoittaa Saksan liittotasavallan mukaan, että asetuksella ei vakauteta markkinoita eikä varmisteta banaanien saatavuutta eikä kohtuullisia kuluttajahintoja, minkä vuoksi se on ristiriidassa 39 artiklan kanssa.

47 Sen arvioimiseksi, ovatko kyseiset väitteet perusteltuja, on aluksi aiheellista muistuttaa, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti yhteisön toimielinten on yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteisiin pyrkiessään huolehdittava kyseisten tavoitteiden jatkuvasta yhteensovittamisesta, mikä voi olla välttämätöntä sen vuoksi, että erikseen tarkasteltuina tavoitteet saattavat näyttää keskenään ristiriitaisilta, ja tarvittaessa niiden on annettava jollekin

näistä tavoitteista väliaikaisesti se etusija, jota päätöstä tehtäessä huomioon otettavat taloudelliset seikat tai olosuhteet edellyttävät (asia C-311/90, Hierl v. Hauptzollamt Regensburg, tuomio 19.3.1992, Kok. 1992, s. I-2061, 13 kohta). Oikeuskäytännössä todetaan myös, että yhteisön lainsäätäjällä on yhteisen maatalouspolitiikan alalla paljon harkintavaltaa, joka perustuu siihen, että sille on perustamissopimuksen 40 ja 43 artiklassa annettu poliittisluonteisia tehtäviä (katso yhdistetyt asiat C-267/88–C-285/88, Wuidart ym. v. Laiterie Coopérative Eupenoise, tuomio 21.2.1990, Kok. 1990, s. I-435, 14 kohta sekä edellä mainitun tuomion Hierl 13 kohta).

48 Seuraavaksi on syytä todeta, että perustamissopimuksen 39 artiklan 1 kohdan nimenomaisena tarkoituksena on sen a alakohdan mukaan tuottavuuden lisääminen ja sen b alakohdan mukaan kohtuullisen elintason takaaminen maatalousväestölle ja että 40 artiklan 3 kohdassa, jossa määrätään tietyistä keinoista kyseisten tavoitteiden saavuttamiseksi, mainitaan erityisesti tuki tuotantoa ja myyntiä varten sekä yhteiset tuonnin vakauttamisjärjestelmät, joista säädetään asetuksessa.

49 Edellä esitetystä seuraa, että neuvosto ei ole rikkonut perustamissopimuksen 39 artiklaa, kun se on pyrkinyt takaamaan asianomaisen maatalousväestön tulot varmistamalla yhteisön tuotantotason säilymisen ja säätämällä tietyistä keinoista yhteisön tuotannon tuottavuuden lisäämiseksi, kuten erityisesti yhteisistä laatuvaatimuksista ja tuottajajärjestöistä.

50 Kantaja ei voi myöskään väittää asetuksen olevan ristiriidassa perustamissopimuksen 39 artiklan 1 kohdan c ja d alakohdassa mainittujen yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden kanssa, koska asetuksen nimenomaisena tarkoituksena on vakauttaa markkinat turvaamalla yhteisön tuotanto ja sääntelemällä tuontia sekä varmistaa banaanien saatavuus samoilla keinoin ja niiden lisäksi käyttämällä mahdollisuutta tuontikiintiön suurentamiseen.

51 Mitä tulee väitteeseen, että asetuksesta aiheutui erityisesti kantajana olevan jäsenvaltion markkinoilla hintojen nousua, mikä on vastoin 39 artiklan 1 kohdan e alakohtaa, on aiheellista todeta, että yhteisen markkinajärjestelyn perustaminen ja kansallisten järjestelmien, joille merkittävät hintaerot ovat olleet ominaisia, korvaaminen sillä merkitsee pakostakin hintojen mukauttamista kaikkialla yhteisössä ja että kohtuullisia kuluttajahintoja koskevan tavoitteen toteutumista ei tule niinkään tarkastella kunkin jäsenvaltion kansallisilla markkinoilla vaan koko yhteismarkkinoilla. On aiheellista lisätä, että kuten tämän tuomion 47 kohdassa todetaan, yhteisön toimielimet voivat sen harkintavallan rajoissa, joka niillä on yhteisen markkinajärjestelyn toteuttami-

sen osalta, antaa joillekin 39 artiklan tavoitteista väliaikaisesti etusijan muihin siinä mainittuihin tavoitteisiin nähden.

52 Edellä esitetyistä näkökohdista ilmenee, ettei 39 artiklan rikkomista koskeva väite ole perusteltu.

Perustamissopimuksen 39, 42 ja 43 artiklassa määrättyjen rajojen ylittäminen

53 Saksan liittotasavalta väittää, ettei sellainen AKT-valtioiden kehittämispolitiikka, johon asetuksella pyritään, voi perustua yhteistä maatalouspolitiikkaa koskeviin määräyksiin vaan että se voi perustua korkeintaan perustamissopimuksen 235 tai 238 artiklaan.

54 Tältä osin on aiheellista ensiksikin muistuttaa, että perustamissopimuksen 43 artikla on asianmukainen oikeudellinen perusta kaikille sääntelyille, jotka koskevat perustamissopimuksen liitteessä II lueteltujen maataloustuotteiden tuotantoa ja kaupan pitämistä ja joilla edistetään yhden tai useamman perustamissopimuksen 39 artiklassa mainitun yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteen toteutumista. Vaikka kyseisillä sääntelyillä pyrittäisiin samanaikaisesti sekä yhteistä maatalouspolitiikkaa koskeviin tavoitteisiin että muihin perustamissopimuksen määräyksiin perustuviin tavoitteisiin, ei kyseisiin määräyksiin voida vedota perustamissopimuksen 43 artiklan soveltamisalan rajoittamiseksi (katso asia 68/86, Yhdistynyt kuningaskunta v. neuvosto, tuomio 23.2.1988, Kok. 1988, s. 855, 14 ja 16 kohta ja asia C-131/87, komissio v. neuvosto, tuomio 16.11.1989, Kok. 1989, s. 3743, 10 ja 11 kohta).

55 Toiseksi on syytä todeta, että yhteisen markkinajärjestelyn perustaminen edellyttää yhteisön tuotannon sääntelyn lisäksi tuontijärjestelmän käyttöönottoa markkinoiden vakauttamiseksi ja yhteisön tuotannon menekin varmistamiseksi, jos yhteisen politiikan toteuttamisessa huomioon otettavat sisäiset ja ulkoiset näkökohdat liittyvät, kuten käsiteltävänä olevassa tapauksessa, erottamattomasti yhteen.

56 Kolmanneksi on todettava, että yhteisön toimielimet eivät voi yhteisön sisäistä politiikkaa ja erityisesti maatalouspolitiikkaa toteuttaessaan jättää noudattamatta niitä kansainvälisiä sitoumuksia, joita yhteisö on tehnyt Lomén sopimuksen nojalla.

57 Edellä esitetystä seuraa, ettei väite, jonka mukaan perustamissopimuksen 39, 42 ja 43 artiklassa määrätyt rajat olisi AKT-valtioista tulevaa tuontia koskevan järjestelmän osalta ylitetty, ole perusteltu.

Vääristymättömän kilpailun periaatteen loukkaaminen

58 Saksan liittotasavalta väittää, että tariffikiintiön jakomenettely on ristiriidassa perustamissopimuksen 3 artiklan f alakohdassa määrätyn vääristymättömän kilpailun tavoitteen kanssa, koska julkisen vallan toteuttamana se merkitsee markkinaosuuksien ja tulojen uudelleenjakoa perinteisten kolmansien maiden banaanien tuojien vahingoksi. Saksan liittotasavallan mukaan siitä, että kyseisten tuojien on mahdotonta suorittaa hankintojaan yhteisön ja AKT-valtioiden markkinoilta ja että näiden velvollisuutena on ostaa kolmansien maiden banaanien tuontitodistuksia yhteisön banaaneja ja AKT-banaaneja kaupan pitäviltä toimijoilta, aiheutuu viimeksi mainituille toimijoille perusteetonta taloudellista etua.

59 Tältä osin on aiheellista palauttaa mieliin, ettei vääristymättömän kilpailujärjestelmän perustaminen ole ainoa perustamissopimuksen 3 artiklassa mainittu tavoite vaan että siinä määrätään myös muun muassa yhteisen maatalouspolitiikan käyttöönotosta.

60 Koska perustamissopimusta laadittaessa oltiin tietoisia siitä, että kyseisiin kahteen tavoitteeseen pyrkiminen samanaikaisesti saattoi ajoittain ja tietyissä olosuhteissa osoittautua vaikeaksi, sen 42 artiklan ensimmäiseen kohtaan sisällytettiin seuraava määräys:

"Maataloustuotteiden tuotantoon ja kauppaan sovelletaan kilpailusääntöjä koskevan luvun määräyksiä vain siltä osin kuin neuvosto 43 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisesti ja niissä määrättyä menettelyä noudattaen sekä ottaen huomioon 39 artiklassa luetellut tavoitteet määrittää."

61 Kyseisessä kohdassa tunnustetaan näin ollen samanaikaisesti sekä maatalouspolitiikan ensisijaisuus kilpailua koskeviin perustamissopimuksen tavoitteisiin nähden että neuvoston toimivalta päättää, missä määrin kilpailusääntöjä sovelletaan maatalousalalla.

62 Näin ollen vääristymättömän kilpailun periaatteen loukkaamista koskevaa väitettä ei voida hyväksyä.

63 Kyseisen väitteen tueksi esitettyjä kolmansien maiden banaanien tuojille aiheutunutta vahinkoa koskevia perusteluja tarkastellaan jäljempänä perusoikeuksien ja yleisten oikeusperiaatteiden loukkaamista koskevan perusteen yhteydessä.

Perusoikeuksien ja yleisten oikeusperiaatteiden loukkaaminen

64 Saksan liittotasavalta väittää, että tariffikiintiön jaosta aiheutuu kolmansien maiden banaaneja kaupan pitävien toimijoiden perusteetonta syrjintää. Kyseisten toimijoiden kärsimä markkinaosuuksien menetys loukkaa näiden omaisuudensuojaa ja ammatinharjoittamisen vapautta samoin kuin näiden saavutettuja oikeuksia. Tariffikiintiön, sen jakamista koskevien sääntöjen ja kiintiön ylittävälle tuonnille määrätyn kohtuuttoman korkean tullin käyttöönotto on suhteellisuusperiaatteen vastaista, koska yhteisön tuotannon ja AKT-valtioiden tuotannon menekki olisi voitu varmistaa riittävällä tavalla tuottajille suunnattujen välittömien tukien järjestelmällä.

65 Syrjintäkiellon periaatteen loukkaamista koskevassa väitteessään kantaja katsoo, että tariffikiintiön jakaminen yhteisön banaanien ja/tai perinteisten AKT-banaanien tuojia suosivalla tavalla merkitsee tosiasiallisesti julkisen vallan toteuttamaa 30 prosentin suuruisen markkinaosuuden siirtoa kyseisille tuojille. Tämä kolmansien maiden banaaneja kaupan pitävien toimijoiden vahingoksi toteutettu jako on täysin perusteeton ja merkitsee perustamissopimuksen vastaista syrjintää.

66 Tältä osin on syytä muistuttaa, että perustamissopimuksen 40 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaan yhteisen maatalouspolitiikan mukaisesti toteutettavassa yhteisessä maatalouden markkinajärjestelyssä "ei saa syrjiä tuottajia tai kuluttajia yhteisössä".

67 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kyseisessä määräyksessä esitetty kielto on ainoastaan yhteisön oikeuden perusperiaatteisiin kuuluvan yleisen yhdenvertaisuusperiaatteen erityinen ilmaus (katso asia C-177/90, Kühn v. Landwirtschaftskammer Weser-Ems, tuomio 10.1.1992, Kok. 1992, s. I-35, 18 kohta ja asia C-98/91, Herbrink v. Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, tuomio 27.1.1994, Kok. 1994, s. I-223, 27 kohta) ja kyseinen periaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tapauksia ei kohdella eri tavalla, ellei tällaista eroa voida objektiivisesti perustella (katso yhdistetyt asiat 201/85 ja 202/85, Klensch ym. v. Secrétaire d'État, tuomio

25.11.1986, Kok. 1986, s. 3477, 9 kohta ja edellä mainitun tuomion Wuidart ym. 13 kohta).

68 Banaanialan yhteiseen markkinajärjestelyyn osallistuu taloudellisia toimijoita, jotka eivät ole tuottajia eivätkä kuluttajia. Syrjintäkiellon periaatteen yleisen luonteen vuoksi syrjintäkieltoa sovelletaan kuitenkin myös muihin yhteiseen markkinajärjestelyyn kuuluvien taloudellisten toimijoiden luokkiin.

69 Syrjinnän toteamiseksi on näin ollen tarkasteltava sitä, säädetäänkö kanteen kohteena olevassa asetuksessa toisiinsa rinnastettavien tapausten erilaisesta kohtelusta.

70 Tältä osin on todettava, että ennen asetuksen antamista banaanialalle yhteisössä oli ominaista toisaalta avoimien kansallisten markkinoiden, joilla lisäksi sovellettiin toisistaan poikkeavia sääntöjä, ja toisaalta suojeltujen kansallisten markkinoiden samanaikainen esiintyminen. Ne oikeudelliset järjestelmät, joita sovellettiin banaanien tuontiin eri jäsenvaltioihin, olivat suurelta osin samanlaisia kuin ne järjestelmät, jotka olivat olleet käytössä kyseisissä valtioissa ennen yhteisön perustamista tai ennen niiden liittymistä yhteisöön.

71 Avoimilla kansallisilla markkinoilla taloudelliset toimijat saattoivat hankkia kolmansien maiden banaaneja ilman määrällisiä rajoituksia. Saksan markkinoilla tuojille oli myönnetty jopa tullittomuus banaanipöytäkirjan perusteella säännöllisesti mukautetun kiintiön rajoissa. Suojelluilla kansallisilla markkinoilla yhteisön banaaneja ja perinteisiä AKT-banaaneja kaupan pitävät taloudelliset toimijat saattoivat sitä vastoin olla varmoja tuotteidensa menekistä ilman kilpailukykyisempien kolmansien maiden banaanien jälleenmyyjien taholta tulevaa kilpailua. Tämän tuomion 5 kohdassa esitettyjen syiden vuoksi yhteisön banaanien ja AKT-banaanien myyntihinta oli huomattavasti korkeampi kuin kolmansien maiden banaanien myyntihinta.

72 Näin ollen on todettava, etteivät niiden taloudellisten toimijoiden luokkien, joiden kesken tariffikiintiö jaettiin, tilanteet olleet rinnastettavissa toisiinsa ennen asetuksen antamista.

73 On totta, että asetuksen voimaan tultua toteutetut toimenpiteet ovat vaikuttaneet eri tavoin kyseisiin taloudellisten toimijoiden luokkiin. Toimijoiden, jotka olivat perinteisesti hankkineet pääasiallisesti kolmansien maiden banaaneja, tuontimahdollisuuksia rajoitettiin ja niille toimijoille, jotka olivat kyseiseen ajankohtaan asti joutuneet pitämään kaupan pääasiallisesti yhteisön

banaaneja ja AKT-banaaneja, annettiin mahdollisuus tuoda tietty määrä kolmansien maiden banaaneja.

74 Tällainen erilainen kohtelu kuuluu kuitenkin erottamattomasti aiemmin erillisten markkinoiden yhdentämistavoitteeseen, kun otetaan huomioon, että kyseisten taloudellisten toimijoiden luokkien tilanteet olivat erilaiset ennen yhteisen markkinajärjestelyn käyttöönottoa. Asetuksen tarkoituksena on yhteisön tuotannon ja perinteisen AKT-valtioiden tuotannon menekin turvaaminen, mikä edellyttää tietyn tasapainon saavuttamista kyseisten toimijaryhmien välillä.

75 Syrjintäkiellon periaatteen loukkaamista koskeva väite on näin ollen hylättävä perusteettomana.

76 Toteutettujen toimenpiteiden lainmukaisuutta eri taloudellisten toimijoiden luokkien kannalta on näin ollen tarkasteltava muiden kantajan esittämien väitteiden perusteella.

77 Omaisuudensuojan loukkaamisen osalta kantaja väittää, että koska toimijoilta, jotka olivat perinteisesti pitäneet kaupan kolmansien maiden banaaneja, poistettiin asetuksella näiden markkinaosuudet pitkäksi aikaa, sillä loukattiin kyseisten toimijoiden omaisuudensuojaa ja ammatinharjoittamisen vapautta.

78 Tältä osin on aiheellista todeta, että sekä omaisuudensuoja että ammatin harjoittamisen vapaus kuuluvat yhteisön oikeuden yleisiin periaatteisiin. Kyseiset periaatteet eivät kuitenkaan ole ehdottomia vaan niitä suojattaessa on otettava huomioon niiden yhteiskunnallinen tehtävä. Näin ollen omaisuudensuojaa ja ammatin harjoittamisen vapautta voidaan rajoittaa erityisesti yhteisen markkinajärjestelyn yhteydessä, jos kyseiset rajoitukset tosiasiallisesti palvelevat yleisen edun mukaisia yhteisön tavoitteita eikä niillä puututa perusoikeuksiin tavoitellun päämäärän kannalta suhteettomasti ja tavalla, jota ei voida hyväksyä ja jolla loukattaisiin näin suojattujen oikeuksien keskeistä sisältöä. (asia 265/87, Schräder v. Hauptzollamt Gronau, tuomio 11.7.1989, Kok. 1989, s. 2237, 15 kohta; asia 5/88, Wachauf, tuomio 13.7.1989, Kok. 1989, s. 2609, 18 kohta sekä edellä mainitun tuomion Kühn 16 kohta).

79 Kolmansien maiden banaaneja kaupan pitävien toimijoiden omaisuudensuojaa ei saateta kyseenalaiseksi yhteisön kiintiön käyttöönotolla tai sen jakamista koskevilla säännöillä. Yksikään taloudellinen toimija ei voi tosiasiallisesti vaatia omaisuudensuojaa markkinaosuudelle, joka kyseisellä toimijalla on ollut ennen yhteisen markkinajärjestelyn käyttöönottoa, koska tällaista

markkinaosuutta on pidettävä ainoastaan hetkellisesti saavutettuna taloudellisena asemana, joka on altis olosuhteiden muutoksille.

80 Taloudellinen toimija ei voi myöskään vedota saavutettuun oikeuteen eikä edes luottaa perustellusti siihen, että vallitsevat olosuhteet säilyvät, jos kysymys on olosuhteista, joita yhteisön toimielimet voivat muuttaa harkintavaltansa rajoissa tekemillään päätöksillä (asia 52/81, Faust v. komissio, tuomio 28.10.1982, Kok. 1982, s. 3745, 27 kohta), eikä varsinkaan, jos kyseiset olosuhteet ovat vastoin yhteismarkkinoiden sääntöjä.

81 Mitä tulee väitettyyn ammatinharjoittamisen vapauden loukkaukseen, on syytä todeta, että tariffikiintiön käyttöönotolla ja sen jakomenettelyllä todellakin muutettiin etenkin Saksan markkinoilla toimivien taloudellisten toimijoiden kilpailuasemaa, koska siihen asti ainoastaan nämä olivat voineet tuoda kolmansien maiden banaaneja ilman mitään tariffirajoituksia markkinoiden tarpeiden mukaan vuosittain mukautetun kiintiön rajoissa. On vielä tarkasteltava, vastasivatko asetuksella käyttöön otetut rajoitukset yhteisön yleisen edun mukaisia tavoitteita ja loukattiinko niillä kyseisen oikeuden keskeistä sisältöä.

82 Saksan markkinoilla toimiville taloudellisille toimijoille asetettu kolmansien maiden banaanien tuontimahdollisuutta koskeva rajoitus kuuluu erottamattomana osana sellaisen yhteisen markkinajärjestelyn käyttöönottoon, jonka tarkoituksena on varmistaa perustamissopimuksen 39 artiklassa esitettyjen tavoitteiden saavuttaminen ja niiden kansainvälisten velvoitteiden noudattaminen, joihin yhteisö on Lomén sopimuksen nojalla sitoutunut. Erilaisten kansallisten järjestelmien ja erityisesti sen poikkeusjärjestelyn poistaminen, jota toimijat olivat voineet edelleen hyödyntää Saksan markkinoilla, samoin kuin niiden suojajärjestelmien poistaminen, joita yhteisön banaaneja ja AKT-banaaneja kaupan pitävät toimijat olivat voineet käyttää hyväkseen muilla kansallisilla markkinoilla, teki tosiasiallisesti välttämättömäksi kolmansien maiden banaanien yhteisöön tuonnin rajoittamisen. Kysymys oli näin ollen yhteisen markkinajärjestelyn toteutumisen varmistamisesta ja samanaikaisesti sen välttämisestä, että yhteisön banaanit ja AKT-banaanit syrjäytettäisiin koko yhteismarkkinoilta niiden suojaesteiden poistuttua, joilla oli varmistettu kyseisten banaanien myynti suojassa kolmansien maiden banaanien taholta tulevalta kilpailulta.

83 Kansallisten markkinoiden yhdentämistavoitteen huomioon ottaen banaaneja kaupan pitävien toimijoiden erilaiset olosuhteet eri jäsenvaltioissa edellyttivät puolestaan sellaisen menettelyn käyttöönottoa, jolla tariffikiintiö jaettaisiin

kyseisten taloudellisten toimijoiden muodostamien eri luokkien kesken. Menettelyn tarkoituksena on saada yhteisön banaaneja ja perinteisiä AKT-banaaneja kaupan pitävät toimijat hankkimaan myös kolmansien maiden banaaneja ja samanaikaisesti rohkaista kolmansien maiden banaanien tuojia jälleenmyymään yhteisön banaaneja ja AKT-banaaneja. Edelleen sen tarkoituksena on mahdollistaa kolmansien maiden banaaneja perinteisesti kaupan pitäneiden taloudellisten toimijoiden pääsy osallisiksi kahdesta yhteisön kokonaiskiintiön rajoissa käyttöön otetusta osakiintiöstä.

84 Mitä tulee erityisesti siihen kantajan esittämään arvosteluun, jonka mukaan asetuksen soveltaminen on johtanut tuontitodistusten kauppaan yhteisön banaaneja ja perinteisiä AKT-banaaneja kaupan pitävien toimijoiden ja toisaalta perinteisten kolmansien maiden banaanien tuojien välillä viimeksi mainittujen vahingoksi, on aiheellista palauttaa mieliin, että asetuksen 20 artiklassa hyväksytään todistusten siirrettävyyden periaate. Kyseisestä periaatteesta seuraa käytännössä, että todistuksen haltija voi sen sijaan, että hän itse hoitaisi kolmansien maiden banaanien tuonnin ja myynnin, luovuttaa tuontioikeutensa toiselle taloudelliselle toimijalle, joka haluaa huolehtia tuonnista.

85 Siirrettävyyden periaate, jota koskeva järjestelmä vahvistetaan banaanien tuontia yhteisöön koskevan järjestelmän soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 10 päivänä kesäkuuta 1993 annetussa komission asetuksessa (ETY) N:o 1442/93 (EYVL L 142, s. 6), joka on annettu käsiteltävänä olevan kanteen nostamisen jälkeen, ei ole kuitenkaan banaanialan yhteisen markkinajärjestelyn erityispiirre vaan sitä sovelletaan myös muilla maatalouspolitiikan aloilla erityisesti siltä osin kuin kysymys on kaupallisista suhteista kolmansien maiden kanssa.

86 Lisäksi tuontitodistusten luovutusmahdollisuus on asetuksen mukaan useiden taloudellisten toimijoiden luokkien käytettävissä näiden kaupallisten etujen mukaisesti. Se taloudellinen etu, jonka yhteisön banaaneja ja perinteisiä AKT-banaaneja kaupan pitävät toimijat voivat mahdollisesti saada tämän tyyppisestä myynnistä, on todistusten siirrettävyyden periaatteen välttämätön seuraus ja sitä on arvioitava yleisemmässä yhteydessä eli ottaen huomioon kaikki ne toimenpiteet, joita neuvosto toteuttaa yhteisön tuotteiden ja perinteisten AKT-valtioiden tuotteiden menekin varmistamiseksi. Tässä yhteydessä sitä on pidettävä keinona, jolla osaltaan parannetaan yhteisön banaaneja ja AKT-banaaneja kaupan pitävien taloudellisten toimijoiden kilpailukykyä ja helpotetaan jäsenvaltioiden markkinoiden yhdentymistä.

87 Edellä esitetystä seuraa, että asetuksesta aiheutuva kolmansien maiden banaaneja perinteisesti kaupan pitävien toimijoiden ammatinharjoittamisen vapauteen kohdistuva rajoitus palvelee yhteisön yleisen edun mukaisia tavoitteita eikä sillä loukata kyseisen oikeuden keskeistä sisältöä.

88 Kantaja väittää vielä, että kolmansien maiden kanssa käytävän kaupan järjestelmä on ristiriidassa suhteellisuusperiaatteen kanssa siltä osin, että AKT-valtioiden tuottajien tukemista ja yhteisön tuottajien tulojen takaamista koskeva tavoite olisi voitu saavuttaa toimenpitein, jotka olisivat vaikuttaneet vähemmän kilpailuun ja tiettyjen taloudellisten toimijoiden luokkien etuihin.

89 Tältä osin on aiheellista muistuttaa, että yhteisön lainsäätäjällä on yhteisen maatalouspolitiikan alalla paljon harkintavaltaa, joka perustuu siihen, että sille on perustamissopimuksen 40 ja 43 artiklassa annettu poliittisluonteisia tehtäviä.

90 Niinpä yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että ainoastaan tällä alalla toteutetun toimenpiteen ilmeinen soveltumattomuus sen tavoitteen saavuttamiseen, johon toimivaltaisen toimielimen tarkoituksena on ollut pyrkiä, voi vaikuttaa tällaisen toimenpiteen lainmukaisuuteen. Etenkin silloin, kun yhteisön lainsäätäjän on oikeussääntöjä antaessaan arvioitava niiden tulevia vaikutuksia eikä kyseisiä vaikutuksia voida tarkasti ennakoida, lainsäätäjän arviointi voidaan kyseenalaistaa ainoastaan, jos se on ilmeisen virheellinen niihin tietoihin nähden, jotka sillä oli käytettävissään oikeussäännöt antaessaan (edellä mainitun tuomion Wuidart ym. 14 kohta ja asia C-331/88, Fedesa ym., tuomio 13.11.1990, Kok. 1990, s. I-4023, 14 kohta).

91 Tämä yhteisöjen tuomioistuimen suorittamaa valvontaa koskeva rajoitus on erityisen välttämätön, jos neuvosto joutuu yhteistä markkinajärjestelyä toteuttaessaan yhteensovittamaan erilaisia etuja ja näin ollen tekemään valintoja omaan vastuualueeseensa kuuluvien poliittisten vaihtoehtojen välillä.

92 Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä lausumista ilmenee, että käsiteltävänä olevassa tapauksessa neuvosto joutui sovittamaan yhteen erityisesti tiettyjen banaaneja tuottavien jäsenvaltioiden, jotka pyrkivät varmistamaan taloudellisesti epäsuotuisilla alueilla asuvalle maatalousväestölleen sille elintärkeän tuotannon menekin ja siten välttämään yhteiskunnallisia levottomuuksia, sekä toisten jäsenvaltioiden, jotka eivät tuota banaaneja ja jotka pyrkivät ennen muuta takaamaan kuluttajilleen banaanien saatavuuden parhain mahdollisin hintaedellytyksin sekä rajoittamattoman mahdollisuuden hankkia kolmansien maiden banaaneja, keskenään vastakkaiset edut.

93 Saksan hallitus väittää, että tavoiteltu päämäärä olisi voitu saavuttaa vähemmän rajoittavin toimenpitein kuten pidemmälle kehitetyllä, yhteisön ja AKT-valtioiden tuottajille suunnatulla tukijärjestelmällä ja siihen liitettävällä kolmansien maiden banaaneista kannettavien tuontimaksujen järjestelmällä, jolla kyseinen tukijärjestelmä olisi voitu rahoittaa.

94 Vaikka toivottuun tulokseen olisi kenties voitu päästä muilla ajateltavissa olevilla keinoilla, yhteisöjen tuomioistuin ei voi neuvoston asemesta arvioida yhteisön lainsäätäjän käyttämien toimenpiteiden asianmukaisuutta, koska kyseisten toimenpiteiden ei ole osoitettu olleen ilmeisen soveltumattomia asetetun tavoitteen saavuttamiseen.

95 Kantaja ei ole kuitenkaan osoittanut, että neuvosto olisi toteuttanut tavoiteltuun päämäärään nähden ilmeisen soveltumattomia toimenpiteitä tai että se olisi arvioinut ilmeisen virheellisesti ne tiedot, jotka sillä oli käytettävissään asetuksen antaessaan.

96 On myös aiheellista todeta, että kolmansien maiden kanssa käytävän kaupan järjestelmä ja erityisesti tariffikiintiön ja sen jakomenettelyn käyttöönotto muodostavat ainoastaan yhden niistä keinoista, joista asetuksessa säädetään erityisesti yhteisön tuotannon menekin varmistamiseksi ja joihin kuuluvat myös yhteisten laatua ja kaupan pitämistä koskevien normien käyttöönotto ja tukijärjestelmä.

97 Ei myöskään ole selvää, että markkinoiden yhdentämistavoite, joka on kaikkien yhteisten markkinajärjestelyjen perustana, olisi voitu toteuttaa kantajan ehdottamin vaihtoehtoisin toimenpitein.

98 Edellä esitetystä seuraa, että myös omaisuudensuojan loukkaamista, saavutettujen oikeuksien huomiotta jättämistä, ammatinharjoittamisen vapauden loukkaamista ja suhteellisuusperiaatteen noudattamatta jättämistä koskevat väitteet on hylättävä perusteettomina.

99 Kaikki edellä esitetyt näkökohdat huomioon ottaen yhteisön oikeuden aineellisoikeudellisten sääntöjen rikkomista koskeva kanneperuste on hylättävä.

Lomén sopimuksen 168 artiklan rikkominen

100 Saksan liittotasavalta väittää, että Lomén sopimuksen 168 artiklan 1 kohdassa AKT-valtioiden tuotteiden tuonti vapautetaan kaikista tulleista. Sen mukaan

neuvosto ei näin ollen voi vedota kyseisen artiklan 2 kohdan a alakohtaan perustellakseen erilaisen kohtelun soveltamista perinteiseen ja muuhun kuin perinteiseen AKT-banaanien tuontiin.

101 Tältä osin on tarpeen todeta ainoastaan, että mitä tariffikiintiön käyttöönottoon tulee, AKT-valtioista lähtöisin olevien banaanien tuontiin yhteisöön sovelletaan tämän tuomion 10 kohdassa esitettyjä Lomén sopimuksen 168 artiklan 2 kohdan a alakohdan ii alakohdan määräyksiä. Pöytäkirjan nro 5 mukaisesti yhteisön on sallittava ainoastaan niiden banaanimäärien tulliton tuonti, jotka kustakin AKT-valtiosta, jotka ovat tavanomaisia hankkijoita, tuotiin "nollatullilla" parhaana vuotta 1991 edeltäneenä vuonna. Kyseisen pöytäkirjan liitteissä LXXIV ja LXXV vahvistetaan lisäksi, että yhteisön ainoana velvoitteena on turvata AKT-valtioiden edut AKT-banaanien yhteisön markkinoille pääsyn osalta sellaisina kuin ne olivat ennen Lomén sopimuksen tekemistä.

102 Näin ollen Lomén sopimuksen 168 artiklan rikkomista koskeva peruste on hylättävä.

GATT-sopimuksen sääntöjen rikkominen

103 Saksan liittotasavalta väittää, että GATT-sopimuksen sääntöjen noudattaminen on edellytyksenä yhteisön toimenpiteiden lainmukaisuudelle riippumatta siitä, onko GATT-sopimuksella välitöntä oikeusvaikutusta, ja että asetus on ristiriidassa tiettyjen kyseisen sopimuksen perusmääräysten kanssa.

104 Neuvosto, jota erityisesti komissio tukee, väittää puolestaan, että GATT-sopimuksen erityisluonteen vuoksi siihen ei voida vedota yhteisön toimenpiteen lainmukaisuuden riitauttamiseksi lukuun ottamatta erityistapausta, jossa yhteisön säännökset tai määräykset on annettu sellaisten velvoitteiden täytäntöön panemiseksi, joihin GATT-sopimuksen yhteydessä on sitouduttu.

105 Sen ratkaisemiseksi, voiko kantaja vedota joihinkin GATT-sopimuksen määräyksiin asetuksen lainmukaisuuden riitauttamiseksi, on aiheellista palauttaa mieliin, että yhteisöjen tuomioistuin on katsonut GATT-sopimuksen määräysten sitovan yhteisöä. Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin myös todennut, että arvioitaessa GATT-sopimuksen merkitystä yhteisön oikeusjärjestyksessä on otettava huomioon kyseisen sopimuksen tarkoitus, rakenne ja sanamuoto.

106 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on vakiintuneessa oikeuskäytännössään todennut, että johdanto-osansa mukaan vastavuoroisuuden ja keskinäisten etujen pohjalta käytävien neuvottelujen periaatteelle perustuvalle GATT-sopimukselle on ominaista sen määräysten merkittävä joustavuus ja etenkin niiden määräysten joustavuus, jotka koskevat poikkeusmahdollisuuksia, poikkeuksellisissa vaikeuksissa toteutettavia toimenpiteitä ja sopimuspuolten erimielisyyksien ratkaisemista.

107 Yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että erimielisyyksien ratkaisemisen osalta kyseisiin toimenpiteisiin kuuluvat tapauksen mukaan kirjalliset esitykset tai ehdotukset, joihin on "kohdistettava myötämielistä huomiota", tutkimukset, jotka mahdollisesti johtavat suosituksiin, *sopimuspuolten* neuvotteluihin tai päätöksiin, myös sellaisiin, joilla valtuutetaan tietyt sopimuspuolet lopettamaan kaikkien myönnytysten tai muiden yleissopimuksesta johtuvien velvoitteiden soveltaminen muihin osapuoliin, ja lisäksi asianomaisella sopimuspuolella on oikeus irtisanoa sopimus tällaisen lakkauttamisen ollessa kyseessä.

108 Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että sellaisessa tapauksessa, jossa tietyille tuottajille aiheutuu tai uhkaa aiheutua vakavaa haittaa yleissopimukseen perustuvan aikaisemman velvoitteen tai etuuteen liittyvän myönnytyksen vuoksi, määrätään kyseisen sopimuksen 19 artiklassa mahdollisuudesta lakkauttaa sitoumus yksipuolisesti tai peruuttaa myönnytys tai muuttaa sitä, joko sen jälkeen, kun kaikkien sopimuspuolten kanssa on neuvoteltu, tai jos asianomaiset sopimuspuolet eivät pääse yksimielisyyteen, jopa etukäteen neuvottelematta, jos asia on kiireellinen ja toimenpide on väliaikainen (katso yhdistetyt asiat 21/72-24/72, International Fruit Company, tuomio 12.12.1972, Kok. 1972, s. 1219, 21, 25 ja 26 kohta; asia 9/73, Schlüter, tuomio 24.10.1973, Kok. 1973, s. 1135, 29 kohta; asia 266/81, SIOT, tuomio 16.3.1983, Kok. 1983, s. 731, 28 kohta ja yhdistetyt asiat 267/81, 268/81 ja 269/81, SPI ja SAMI, tuomio 16.3.1983, Kok. 1983, s. 801, 23 kohta).

109 Näiden GATT-sopimuksen erityispiirteiden vuoksi, joiden perusteella yhteisöjen tuomioistuin on aiemmin todennut, etteivät yhteisön oikeussubjektit voi vedota kyseiseen sopimukseen tuomioistuimessa yhteisön toimenpiteen lainmukaisuuden riitauttamiseksi, yhteisöjen tuomioistuin ei voi myöskään ottaa GATT-sopimuksen määräyksiä huomioon asetuksen lainmukaisuuden arvioimiseksi sellaisen kanteen yhteydessä, jonka jäsenvaltio on nostanut perustamissopimuksen 173 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla.

110 Niinpä edellä tarkoitettuihin GATT-sopimuksen erityispiirteisiin kuuluu, että sen määräykset eivät ole luonteeltaan ehdottomia ja ettei velvoite niiden tunnustamiseen sopimuspuolten valtionsisäisessä oikeusjärjestyksessä välittömästi sovellettaviksi kansainvälisoikeudellisiksi oikeussäännöiksi voi perustua kyseisen sopimuksen tarkoitukseen, rakenteeseen tai sanamuotoon.

111 Koska GATT-sopimuksesta itsestään ei johdu tällaista velvoitetta, yhteisöjen tuomioistuimen asiana on tutkia yhteisön toimenpiteen lainmukaisuus GATT-sopimuksen määräysten perusteella ainoastaan, jos yhteisön tarkoituksena on ollut panna kyseisellä toimenpiteellä täytäntöön jokin erityinen velvoite, johon se on sitoutunut GATT-sopimuksen yhteydessä, tai jos yhteisön toimenpiteessä nimenomaisesti viitataan tiettyihin GATT-sopimuksen määräyksiin (katso asia 70/87, Fediol v. komissio, tuomio 22.6.1989, Kok. 1989, s. 1781 ja asia C-69/89, Nakajima v. neuvosto, tuomio 7.5.1991, Kok. 1991, s. I-2069).

112 Edellä esitetystä tarkastelusta seuraa, että Saksan liittotasavalta ei voi vedota GATT-sopimuksen määräyksiin asetuksen tiettyjen säännösten lainmukaisuuden riitauttamiseksi.

Banaanipöytäkirjan määräysten rikkominen

113 Saksan liittotasavalta katsoo, että banaanipöytäkirja on perustamissopimuksen erottamaton osa ja että sen vuoksi kaikki kyseiseen pöytäkirjaan tehdyt muutokset olisi tullut tehdä perustamissopimuksen 236 artiklassa määrättyjä edellytyksiä noudattaen. Saksan liittotasavallan mukaan banaanipöytäkirjan 4 artiklassa määrätty poikkeus yksimielisyyttä koskevasta säännöstä on tarkoitettu koskemaan ainoastaan mahdollisuutta muuttaa vuotuista kiintiötä eikä sen perusteella ole mahdollista poistaa kyseistä pöytäkirjaa kokonaisuudessaan.

114 Ensiksikin on todettava, että banaanipöytäkirja todellakin on perustamissopimuksen erottamaton osa, koska se on liitetty yleissopimukseen merentakaisten maiden ja alueiden yhteisöön assosioimisesta, vaikka kyseinen yleissopimus ei ole ollut enää voimassa 31.12.1962 jälkeen.

115 Kyseinen pöytäkirja on kuitenkin vahvistettu siirtymätoimenpiteeksi, kunnes banaanien yhteismarkkinoille tuontia koskevat edellytykset yhdenmukaistetaan. Tämä siirtymätoimenpiteen luonne ilmenee siitä, että pöytäkirjassa

mainitaan ne yhteismarkkinoiden toteuttamisen perättäiset vaiheet, joista kussakin kiintiötä on supistettava sen perustana olevaan vuoden 1956 tuontiin nähden.

116 Tämän vuoksi mainitun pöytäkirjan 4 kohdan kolmannessa alakohdassa määrätään, että neuvosto päättää määräenemmistöllä komission ehdotuksesta kyseisen kiintiön poistamisesta tai muuttamisesta, mutta siinä ei tehdä mitään varaumaa tällaisen poistamispäätöksen ajallisen soveltamisalan osalta.

117 Lisäksi on aiheellista todeta, että jos kantajan näkemys hyväksyttäisiin, banaanialan yhteisen markkinajärjestelyn perustaminen kävisi mahdottomaksi perustamissopimuksen 43 artiklan 2 kohdassa määrätyin edellytyksin. Pöytäkirjalla ei voi kuitenkaan olla sitä vaikutusta, että se mahdollistaisi poikkeamisen perustamissopimuksen yhdestä perusmääräyksestä.

118 Edellä esitetystä seuraa, että banaanipöytäkirjan määräysten rikkomista koskeva peruste on hylättävä.

119 Koska ainuttakaan kumoamisperustetta ei ole voitu hyväksyä, Saksan liittotasavallan kanne on kokonaisuudessaan hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

120 Tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaisesti asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska Saksan liittotasavalta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut välitoimia koskevasta menettelystä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut mukaan lukien. Työjärjestyksen 69 artiklan 4 kohdan mukaisesti asiassa väliintulijoina olleet jäsenvaltiot ja komissio vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Kanne hylätään.**

2) **Kantaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut välitoimia koskevasta menettelystä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut mukaan lukien.**

3) **Väliintulijat vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.**

Due Mancini Moitinho de Almeida

Diez de Velasco Edward Kakouris

Joliet Schockweiler Rodríguez Iglesias

Grévisse Zuleeg Kapteyn Murray

Julistettiin Luxemburgissa 5 päivänä lokakuuta 1994.

R. Grass
kirjaaja

O. Due
presidentti